

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

«__» _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 «Туризм і рекреація»
за освітньою програмою «Управління туристичним і
курортним бізнесом»

на тему: «**ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ
СВІТОВОГО ДОСВІДУ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ (НА
ПРИКЛАДІ ГЕОГРАФІЧНОГО АРЕАЛУ ПІВДНЯ ОДЕСЬКОЇ
ОБЛАСТІ)**»

Виконавець:

студент факультету міжнародної економіки
Дашко Артем Андрійович _____
/підпис/

Науковий керівник:

Кандидат економічних наук, професор
Герасименко Віктор Григорович _____
/підпис/

ЗМІСТ:

	ст.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ І ВИДИ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ	7
1.1. Термінологічний інструментарій екологічного туризму.....	7
1.2. Види екологічного туризму.....	16
1.3. Об'єкти екологічного туризму.....	21
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ УМОВ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ПІВДНІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	25
2.1. Ресурси екологічного туризму Нижньодунайського регіону.....	25
2.2. Аналіз існуючих та потенціальних ринків екологічного туризму.....	36
2.3. Аналіз місцевого туристичного продукту.....	50
РОЗДІЛ III. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В РАЙОНІ ПРИДУНАВ'ЯОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	54
3.1. Визначення факторів, що стримують розвиток екологічного туризму.....	54
3.2. Зміст стратегії екотуризму та програма її пріоритетів	63
ВИСНОВКИ	68
Список використаних джерел	72

ВСТУП

Актуальність теми. Туристична сфера України переживає зараз важкі часи. У 2019 -2020 роках вона зазнала суттєвих збитків, які були пов'язані з пандемією коронавірусу та нестабільною економічною ситуацією. Витрат зазнали як внутрішній, так і в'їзний види туризму. Відбулось впровадження масових обмежень для туристів різними країнами світу задля зменшення захворюваності на COVID – 19.

З початку 2022 року і дотепер, внаслідок агресивних військових дій росії проти України, на стан туристичної галузі сильно впливає напружена політична ситуація. Війна руйнує багато здобутків і досягнень туристичної сфери України. І хоча їй не видно поки ще кінця, люди замислюються вже над тим, як буде здійснюватись повоєнна відбудова туризму в нашій країні. Експерти посилаються на світовий досвід. Він показує, що є приклади країн, де військові конфлікти дали новий старт розвитку туристичної галузі. Фахівці наводять приклади Ізраїлю, Хорватії, Чорногорії, Грузії, відродження в яких цієї галузі розпочалось відразу після закінчення військових дій. Відповідно, післявоєнну відбудову туризму в нашій країні вітчизняні та зарубіжні фахівці рекомендують розпочинати з підвищення інтересу до внутрішнього туризму, Одним із перспективних його напрямків вважається розвиток екологічного туризму.

Складна екологічна ситуація в Україні загалом та на території Одеської області зокрема, також переконливо свідчить про те, що одним із основних важелів вирішення економічних питань Одеського регіону має стати розвиток екологічного туризму. Територія Одеського регіону – одна з найпопулярніших рекреаційних зон як для українців, так і для іноземців. І вона залишається такою незважаючи на військові дії, які вже другий рік точаться в нашій країні.

Таким чином є всі підстави вважати, що попит на туристичний продукт території Одеського регіону є. Завдання полягає в тому, щоб цей попит

спрямувати у потрібне русло. І таким «руслом» по праву вважається екологічний туризм, оскільки саме він може стати дієвим інструментом захисту та реабілітації навколишнього природного середовища та культурно-історичної спадщини нашої держави.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження стану розвитку екологічного туризму в Одеській області та розробка пропозицій щодо подальшого поширення цього перспективного виду туризму у нашому регіоні.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки та розв'язання таких завдань:

- розкрити термінологічний інструментарій екологічного туризму;
- встановити види і об'єкти екологічних турів, їх особливі ознаки;
- проаналізувати сучасні тенденції у розвитку екологічного туризму в Україні і в світі;
- здійснити діагностику вітчизняного ринку продуктів екологічного туризму;
- проаналізувати місцевий екотуристичний продукт;
- оцінити внесок екологічного туризму в економіку території на основі використання відповідних туристичних ресурсів ;

Об'єктом дослідження є закономірності розвитку екологічного туризму на півдні Одеської області.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні положення, а також практичні інструменти формування нових продуктів екологічного туризму.

Методи дослідження. У процесі підготовки кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналіз та синтез (при дослідженні сутності екологічного туризму та його видів); порівняння (для забезпечення пізнання причинно-наслідкових зв'язків, тенденцій розвитку екотуризму); метод експертних оцінок (при визначенні деяких даних, які відсутні в офіційній статистиці); методи маркетингових

досліджень (при визначенні попиту на туристські поїздки до районів екотуризму).

Інформаційна база дослідження. У кваліфікаційній роботі використано матеріали Кілійської районної державної адміністрації Одеської області, Придунайського інформаційного центру у м. Вилковому, результати науково-дослідної роботи кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу Одеського національного економічного університету, монографії, наукові статті з питань розвитку екологічного туризму вітчизняних та зарубіжних науковців.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з найменувань. Загальний обсяг роботи становить сторінок. Основний зміст викладено на сторінках. Робота містить таблиць, рисунків.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні і практичні питання, пов'язані з розвитком в Україні і, зокрема, в Одеській області екологічного туризму. Основні висновки і результати, одержані в ході дослідження полягають у такому:

1. Розкрито сутність, принципи і види екологічного туризму. Встановлено, що термін «екологічний туризм» впевнено зайняв своє місце серед інших термінів-концептів, які використовуються українськими вченими-туризмологами. Під екологічним туризмом ми розуміємо подорожі з відповідальністю перед навколишнім середовищем стосовно непорушних природних територій з метою вивчення і насолоди природою, які сприяють охороні природи, здійснюють «м'яку» дію на навколишнє середовище, забезпечують активну соціально-економічну участь місцевих жителів в цій діяльності.

2. Індустрія вітчизняного туризму може і має розглядатися як важливий чинник, призначення якого здійснення вагомого внеску в економіку країни, створення нових джерел зайнятості для населення та стимулювання ефективного розвитку місцевих галузей економіки. Проте сучасний стан туризму в Україні свідчить про те, що він не зайняв відповідного місця в економіці держави. Серед причин, які ставлять його в таке становище, називають кризу в економіці, нерозвиненість туристичної інфраструктури, низьку якість обслуговування та ін. В останні три роки майже катастрофічний вплив на туристичну сферу України зробили пандемія коронавірусу COVID – 19 та військова агресія росії проти України.

3. Як показав аналіз літературних джерел, екологічний туризм є однією з галузей туризму, що найбільш динамічно розвиваються, які допомагають зберегти природу, убезпечити її від негативного впливу туризму. На жаль, Україна не належить до країн, де активно розробляються методи охорони навколишнього середовища. Існують різні точки зору, які

пояснюють ситуацію, що склалася в Україні. Це недостатньо серйозне ставлення до екологічних проблем країни, і складна соціально-екологічна ситуація. Думка про те, що екологічні проблеми слід вирішувати після економічних, є абсолютно неправильною, т.к. вони дуже взаємопов'язані. Проблеми екології стоять зараз в Україні особливо гостро та потребують негайного вирішення. Туризм має досить тісний взаємозв'язок з екологією, тому його вплив на неї може бути прямим, непрямим та спонукальним, а також позитивним та негативним. Туризм не може розвиватися без взаємодії з навколишнім середовищем, однак за допомогою управління розвитком туризму та чіткого планування можливо зменшити негативний вплив і збільшити позитивний.

4. На основі аналізу матеріалів Кілійської районної адміністрації, Придунайського туристично-інформаційного центру, опитувань туристів і місцевих жителів встановлено, що пік попиту на екологічні тури на зазначеній території прийшовся на 2012 – 2013 роки, а потім пішов на спад через відомі політичні події. Однак, на нашу думку, досягнуті у той період обсяги екологічного туризму краще всього характеризують потенціал даного виду туризму на півдні Одеської області.

5. Проведений аналіз виявив, що є проблема роз'єднаності туристичної сфери регіону Нижній Дунай. Міста регіону – Вилкове, Кілія, Ізмаїл, Болград, Рені, на сьогоднішній день не мають загальної концепції розвитку туризму у регіоні. Більшість виявлених проблем можна було звести до мінімуму шляхом консолідації зусиль державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств сфери туризму.

6. Новий контингент туристів підвищив вимоги до обслуговування, змінив смак і рівень добробуту, але при цьому стан інфраструктури практично не змінився (готелі, пункти харчування, дороги, місця для кемпінгів тощо).

У той же час, через все зростаючий потік туристів у регіон, гостро відчувається відсутність професійних навичок персоналу у сфері організації

надання туристичних послуг, інвестицій, культури маркетингу, традиції обслуговування, туристичної інформації та показчиків, місцевої сувенірної продукції. Гостро постає питання про закриття прогалів інфраструктури та якнайшвидше підняття менталітету місцевого населення, що склалося за радянських часів. Актуальною для регіону також є проблема раціонального природокористування, яка постала внаслідок невідповідності засобів пересування на території Дунайського біосферного заповідника та багатьох антропогенних факторів. Ця проблема змушує задуматися над загрозою, що насувається, для місцевого навколишнього середовища, за рахунок інтенсивних факторів комерціалізації дельти Дунаю.

7. Динамічний розвиток екологічного туризму стримується успадкованим із минулого обережним підходом, а в економічному плані – недостатністю фінансових коштів, що є на місцях. Проте ця ситуація дає реальний потенціал для нововведень та ініціатив, спрямованих на нову організацію туристичних регіонів та їх пам'яток.

Дунайська дельта і прилеглі території (включаючи Вилкове та Приморське) мають великий потенціал для розвитку екотуризму. Однак для того, щоб завершити та спрямовувати різні плановані дії, необхідно розробити та здійснювати стратегії розвитку екотуризму. Вона має ґрунтуватися на результатах дослідження ринку та на існуючому туристичному продукті.

8. Програма пріоритетів для розвитку екотуризму має включати:

1. Розвиток бізнес-сектору у сфері туризму.
2. Екологічну освіту.
3. Планування та менеджмент ресурсів екотуризму.
4. Координація програми з боку органів державної влади та місцевого самоврядування .

У зв'язку з тим, що екотуризм перебуває все ще у досить ранній стадії свого розвитку, необхідно підтримувати його на даному етапі за допомогою конкретних ініціатив та проектів, результати яких можуть безпосередньо

позначитися на всіх учасниках та призвести до збільшення інвестицій у подальший розвиток сектора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Перспективи розвитку туризму в Україні: збірник статей до ювілею В.К.Федорченка/ Відп.ред. Федорченко Н.В. –Тернопіль: Підручники і посібники. 2019.-304 с.
2. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: навч.посіб. К.: Знання, 2011. – 334 с.
3. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія// Т.І. Ткаченко. –К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 463 с.
4. Герасименко В.Г., Нездоймінов С.Г. Аграрний туризм як вид підприємництва: монографія. – Одеса: Пальміра, 2011. – 178 с.
5. Корж Н.В. Управління туристичними дестинаціями: підручник /Н.В. Корж, Д.І. Басюк – Вінниця: ПП ТД «Едельвейс і К», 2017. – 322 с.
6. Русєв І.Т., Сафранов Т.А. Екологічний туризм.: навч. посіб. Дніпропетровськ: Економіка, 2005. 250 с.
7. Рафаилова Г., Кадиева С. Специалізирани видове туризм. – Варна: Университетско издателство,2012. – 282 с.
8. Въведение в туризма. Под ред. М. Нешков. – Варна: Университетско издателство, 2001. – 350 с.
9. Словник іншомовних слів [укл. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута]. –К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.
10. Федорченко В.К. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: монографія /В.К. Федорченко, В.С. Пазенок, О.А. Кручек та ін. – К.: «Академія», 2013. – 356 с.
11. Природа Придунайського регіону України: посібник для учителів загальноосвітніх шкіл.К.: Інститут екології,1996.-148 с.
12. Коротич О.Б. Понятійний апарат державного управління регіональним розвитком /О.Б. Коротич //Вісник економічної науки України. 2010. - № 2 – С. 58-62.
13. Туристські дестинації (теорія, управління, брендинг): монографія /А.А.

- Мазаракі, Т.І. Ткаченко, С.В. Мельниченко та ін.; за заг. ред.. А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. -388 с.
14. Інновінг в туризмі: монографія /А.А.Мазараки, С.В.Мельниченко, Г.І.Михайличенко, Т.І.Ткаченко та ін.:за заг.ред. А.А.Мазаракі.- Київ: Київ.нац.торг.екон.ун-т, 2016.-532 с.
 15. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України від 18.11.2003 № 1282-IV //Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 13.- 180 с.
 16. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія /за заг. ред. В.Г. Герасименка. – Одеса: ОНЕУ, 2016. – 262 с.
 17. Жмуд М.Є. Туристична історія Вилкове /М.Є. Жмуд // Дельта та людина. – 2010. - № 12. – Вересень.
 18. Історичний центр Одеси. Пошкодження від ракетних атак 20.07, 23.07 та 14.08. 2023р .URL: <http://intercultour.omr.gov.ua>.
 19. Кілійська районна державна адміністрація. – Режим доступу: <http://www/kiliya-rda.odessa.gov.ua>.
 20. Поздняк В.А. Туризм в г. Вилково – 2018: Информационная справка мэра г. Вилково на выездном заседании Временной рабочей группы «Развитие предпринимательства» Регионального комитета по экономическим реформам Одесской обл.администрации, Килия, 18.06.2018 / В.А. Поздняк. – Килия, 2018.
 21. Державне регулювання сфери туризму в Україні в контексті процесів євроінтеграції /За заг. ред. В.Г. Герасименка, О.Л. Михайлюк. – К.: ФОП Гуляєва В.М., 2019. – 332с.
 22. Крайник О. Туристичний кластер регіону як форма соціального діалогу: управлінський аспект. - Режим доступу: www.tourlib.gov.ua
 23. Требух А.А.. Туристичний кластер як форма посилення конкурентних переваг регіону /А.А. Требух, Н.Б. Бандура //Науковий вісник НДТУ України. – 2010. – С. 265-270.
 24. Михайліченко Г.І. Інноваційний розвиток туризму: монографія /Г.І.

- Михайліченко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012 – 608 с.
25. Ніколаєв ЮО. Туристичні кластери в Україні //Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса: ОНЕУ. – Вип. 4(47). – 2012. – С.336-341.
 26. Нездоймінов С.Г. Підприємницький вектор розвитку регіонального туризму: монографія /С.Г. Нездоймінов. – Одеса: Пальміра, 2011. – 344 с.
 27. Туристичні дестинації: опорний конспект лекцій /Т.І. Ткаченко, Ю.Б. Забалдіна. – К.: Київ. – нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 87 с.
 28. Михайлюк О.Л. Перспективи розвитку туристичних кластерів в Одеській області /О.Л. Михайлюк //Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2018р.) – Одеса: ОНЕУ, 2018. – 678 с. (С. 49-57)
 29. Герасименко В.Г. Маркетингове позиціонування туристично-рекреаційних територій /В.Г. Герасименко //Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право. – 2002. - № 1-2. – С.186-190.
 30. Куніцин С.В. Механізм управління розвитком підприємств туристично-рекреаційної сфери: монографія. – Сімферополь: Видавництво «Кримнавчпеддержвидав» - 2012. – 454 с.
 31. Розвиток туристичного бізнесу регіону: навч. посіб. /За ред. проф. Школи І.М. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 292 с.
 32. Сментина Н.В. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку на мезорівні: теорія, методологія, практика: монографія /Н.В. Сментина. – Одеса: Атлант, 2015. – 365 с.
 33. Стратегічний розвиток туристичного бізнесу: монографія /За ред. А.А. Мазаракі. - К.: Київ, нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 596 с.
 34. Мельниченко С.В. Управління бізнес-процесами в туризмі: монографія / С.В. Мельниченко, К.А. Шеєнкова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. - 264 с.
 35. Туризм в Україні: Зб. нормативно-правових актів у п'яти томах /За заг.

ред. Б.І. Вихрестенка. – Т.1. – Ужгород: ІВА, 2000. – 340 с.

36. Державне та муніципальне управління в галузі туризму. URL: <http://www/tourism.if.ua>.(дата звернення:23.09.2023)
37. Туристичний сайт Одеської області – URL:: <http://www.touregion.od.ua> (дата звернення 25.09.2023)

Матриця «Продукт-ринок» екологічного туризму

Цільові групи Туристичні продукти	Місцеві жителі	Школярі і студенти	Туристи з ближніх курортів	Внутрішні туристи	Іноземні туристи	Пасажири круїзів
Рекреаційні екскурсії	×	×	×	-	-	×
Освітні екскурсії	-	×	-	-	-	-
Спеціальні екскурсії (наприклад, спостереження за птахами)	-	-	-	×	×	-
Комплексні екскурсії (природа, культура, пляж) пакет екскурсій	-	-	×	×	×	-
Активний туризм	×	-	×	×	-	-
Мисливство і риболовля	×	-	-	×	×	-